

Lagutskottets betänkande nr 17 om regeringens proposition med förslag till komplettering av strafflagen med stadganden om narkotikabrott

Riksdagen remitterade den 29 september 1992 den i rubriken nämnda propositionen nr 180/1992 rd till lagutskottet för beredning.

Utskottet har hört justitieministern Hannele Pokka, lagstiftningsdirektören Jan Törnqvist, lagstiftningsrådet Harri Palmén, lagstiftningsrådet Jarmo Littunen, regeringsrådet Anna-Katriina Grönholm och överläkaren Leena Arpo vid justitieministeriet, polisöverinspektören Reijo Pöyhönen vid inrikesministeriet, regeringsrådet Seppo Kiviniemi vid finansministeriet, avdelningschefen Jarkko Eskola och överinspektören Jukka Mäki vid social- och hälsovårdsministeriet, tf. avdelningschefen Markku Lounatvuori vid bankinspektionen, byråchefen Antti Turkama vid centralkriminalpolisen, byråchefen Esko Hirvonen vid tullstyrelsen, specialplaneraren Anne Hujala vid Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes, juristen Arja Myllynpää och överprovisorn Anu Suomela vid läkemedelsverket, överläkaren Matti Rimpelä vid rättsskyddscentralen för hälsovården, fiskalen Riitta Virolainen vid Helsingfors hovrätt, justitierådmannen Raija Toiviainen vid Helsingfors rådstuvurätt, avdelningschefen Ritva Santavuori vid Helsingfors stadsfiskalsämbete, kriminalöverkommissarien Torsti Koskinen och kriminalöverkonstapeln Jan Bergström vid Helsingfors polisinsrättning, verkställande direktören Lasse Murto, direktören Katriina Pajupuro och ansvarige läkaren Antti Holopainen vid A-klinikstiftelsen, överläkaren Pekka Heinälä vid Järvenpään sosiaalisairaala, avdelningschefen Erkki Kontkanen vid Bankföreningen i Finland, verksamhetsledaren Saini Mustalampi som representant för Finlands Föräldraförening mot Narkotika och Vapaaehtoisen huumetyön tukisäätiö, biträdande verksamhetsledaren Santero Kujala vid Finlands Läkareförbund, skolkuratorn Tapio Brusi vid Hervannan koulu i Tammerfors, teaterregissören Arto Putkonen vid Esbo ungdomsstation, ungdomsinstruktören Riitta Ylipahkala, professorn Per Ole

Träskman, professorn Pekka Koskinen, professorn Raimo Lahti, professorn Eero Backman, medicine licentiaten, M. Sc., psykiater Kari Pylkkänen, politices doktorn Pekka Hakkarainen och politices doktorn Osmo Kontula. Dessutom har tullsekreteraren Heikki Sevón vid tullstyrelsen med prover presenterat narkotika och Vankivirkailijain Liitto sänt ett skriftligt utlåtande.

Utskottet besökte i september 1993 Österåker fängelse i Sverige, där en narkotikafri avdelning verkat sedan 1978.

Regeringens proposition

I propositionen föreslås att straffstadgandena om narkotikabrott skall överföras från narkotikalagen till strafflagen. Till strafflagen skall fogas ett 47 kap. om narkotikabrott.

Regeringen föreslår att rekvisiten för narkotikabrott skall kompletteras på grund av att Finland har undertecknat Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen som antogs i Wien 1988. Konventionen, vars syfte är att effektivisera det internationella samarbetet för att soppa den illegala narkotikahandeln, medför en skyldighet att göra vissa gärningar som främjar narkotikabrott och upprätthåller narkotikahanteringen straffbara i större utsträckning än enligt vår nuvarande lag.

Brottsrekvisiten skrivs enligt den praxis som följts i totalrevideringen av strafflagen så att de blir mera exakta än tidigare. Grundbrottet är narkotikabrott, som innebär olaglig tillverkning, införsel, utförsel, transport och spridning samt olagligt innehav och bruk. I rekvisiten för grovt narkotikabrott uppräknas kvalificeringsgrunderna på ett uttömmande sätt.

Wienkonventionens skyldigheter beaktas i stadgandena om förberedelse till och främjande av narkotikabrott. Konventionen ålägger också

parterna att kriminalisera penningtvätt, vilket föreslås ske så att häleribrottet i 32 kap. strafflagen utsträcks att gälla även dessa fall. Till förteckningen över brott i den paragraf i 16 kap. strafflagen som gäller underlåtenhet att anmäla grovt brott fogas grovt narkotikabrott.

Minimistraflet för grovt narkotikabrott skall höjas till ett år och maximistraflet blir fängelse i 10 år. Stadgandena om förverkandepåföljder förnyas enligt de principer som följts vid totalrevideringen av strafflagen.

Propositionen ansluter sig till regeringens proposition nr 216/1992 rd med förslag till ny narkotikalag som överlätits separat till riksdagen. Innan Wienkonventionen ratificeras måste också vissa andra stadganden revideras. I fråga om penningtvätt ansluter sig propositionen till ikraftträdandet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

Utskottets ställningstaganden

Allmän motivering

Av de skäl som framgår av propositionens motivering och på grund av erhållen utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och ändamålsenlig. Sålunda tillstyrker utskottet lagförslaget i regeringens proposition med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Stadgandena om penningtvätt. Med tanke på Finlands internationella förpliktelser utgör kriminaliseringen av penningtvätt den viktigaste delen av reformförslaget. I artikel 3 i Wienkonventionen och i artikel 6 i Europarådets konventionskonvention uppställs stränga skyldigheter som inte tillåter några nationella särdrag i stadgandena. De föreslagna ändringarna i brottsrekvisiten i 32 kap. strafflagen motsvarar enligt de sakkunnigutlåtanden som utskottet fått de kriminaliseringsskyldigheter som föreslås i ovan nämnda konventioner. Sålunda har utskottet inte något att anmärka om i fråga om stadgandena om penningtvätt.

Narkotikabrott. Det viktigaste stadgandet i det nya 47 kap. om narkotikabrott är den grundläggande gärningsformen narkotikabrott som föreslås bli intaget i kapitlets 1 §. Stadgandet har avfattats i överensstämmelse med straffstadgandet om narkotikabrott i gällande narkotikalag så att gärningsformerna praktiskt sett är de samma och straffskalan helt densamma.

Fr.o.m. 1966 har brottsrekvisiten för narkotikabrott inbegripit kriminalisering av narkotikabruk. Regeringen föreslår alltså att kriminaliseringen skall bibehållas oförändrad. Detta har delat upp de sakkunniga som utskottet hört i tre olika grupper. En del av de sakkunniga anser att bruk av narkotika inte bör vara straffbart, medan en del av de sakkunniga åter anser att gärningsformerna för narkotikabrott borde graderas så att narkotikabruk vore ett lindrigare brott än tillverkning, införsel, försäljning eller spridning av narkotika. En del av de sakkunniga förordar propositionen utan ändringar.

Enligt utskottets mening har den konsekvent iakttaga stränga narkotikakontrollpolitiken haft positiva effekter på narkotikaläget i vårt land. Olagligt bruk av narkotika har emellertid bl.a. på grund av internationell växelverkan hela tiden blivit allt allmänare. Därför är det viktigt att samhället alltjämt klart visar att det inte accepterar narkotikabruk. Det är lättare för barn och ungdom att förstå att narkotikabruk är förbjudet om det är straffbart. Sålunda tillstyrker utskottet den ståndpunkt som regeringen omfattat i propositionen.

Regeringens proposition utgör en del av totalrevideringen av strafflagen. Propositionens straffstadganden är huvudsakligen avfattade enligt de principer som godkändes vid det första skedet av totalrevideringen av strafflagen. Stadgandet om narkotikabrott avviker i viss mån från principerna för förenhetligande av sättet att beskriva olika gärningsformer för brott. Enligt utskottets mening är avviken motiverad, eftersom en ny stilisering skulle leda till missuppfattningar på grund av sakens natur. Den skulle allmänt uppfattas som om den innebar en lindrad narkotikakontroll trots att detta inte har varit avsikten. Utskottet framhåller emellertid att varken propositionen eller utskottet avser att ändra gällande praxis vid utmätning av straff. Enligt denna praxis har bötesstraff vanligtvis utdömts för narkotikabruk.

Straff och vård. Enligt propositionen är det såväl med tanke på brottslingen själv som samhället viktigt att brottslingar som är beroende av narkotika får korrekt vård. För att understryka bl.a. detta innehåller regeringens proposition ett specialstadgande om åtgärdseftergift. Enligt stadgandet kan det vid brott som har samband med bruk av narkotika anses utgöra en grund för eftergift i fråga om åtal eller straff att gärningsmannen sökt sig till vård.

Utskottet omfattar dessa i lagförslagens motivering anförda synpunkter. Samtidigt konstaterar utskottet emellertid att det behövs betydande extra åtgärder från samhällets sida för att gärningsmännen skall förmås att söka sig till vård. För detta krävs bättre samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheterna, de judiciella myndigheterna samt social- och hälsovårdsmyndigheterna, dvs. insikter om och uppskattning av varandras arbete, samarbetsvilja och samarbetsförmåga. Det behövs ett i praktiken fungerande system för hänvisning till vård och faktiska möjligheter att utnyttja till buds stående vårdtjänster. I och med den ekonomiska depressionen har det under den senaste tiden blivit ännu svårare att få vård.

Utskottet *förutsätter* att behöriga ministerier i samarbete drar försorg om att skapa förutsättningar för den i stadgandena om narkotikabrott åsyftade förbindelsen att underkasta sig vård så att ett fungerande system för hänvisning till vård fås till stånd och kan tas i bruk och att tillräckliga resurser anvisas för vården för att särskilt unga brottslingar som är beroende av narkotika skall ha faktiska möjligheter att utnyttja vårdtjänsterna.

Utskottet anser att det ovan nämnda specialstadgandet om åtgärdseftergift inte är tillräckligt vid en övergripande bedömning av vårt påföljdssystem. Domstolarna har inte möjlighet att överväga den påföljd som bäst lämpar sig för brottslingen då det inte finns några andra alternativ än böter och fängelse. Utskottet har flera gånger föreslagit att vårt schematiska påföljdssystem skall göras mångsidigare. Utskottet poängterar behovet av olika slags påföljder som möjliggör en sammanslagning av vård och straff.

Utskottet *förutsätter* en utredning av möjligheterna att komplettera vårt påföljdssystem med en ny påföljd som medger att straffet kan inbegripa vård.

För att narkotikabrott skall kunna bekämpas är det viktigt att fängelsernas narkotikaproblem, som under de senaste tiderna har förvärrats och medfört olika slags tråkiga följdförelser, kan tyglas. Utskottet anser att narkotikabekämpningen i fängelserna absolut bör effektiviseras såväl i fråga om fångarna som de personer som kommer för att besöka dem. Även verksamheten vid rusmedelsfria specialavdelningar bör bli permanent reglerad. Effektivare metoder förutsätter åtminstone delvis en lagändring. Enligt vad utskottet erfarit håller en

proposition om detta på att finslipas vid justitieministeriet.

Vid behandlingen av narkotikabrott har flera olika instanser kraftigt poängterat att i synnerhet minderåriga och unga missbrukare borde kunna hänvisas till långvarigare vård mot sin vilja än för närvarande. Eftersom dylika ärenden som gäller s.k. tvångsvård inte hör till lagutskottets utan till social- och hälsovårdsutskottets behörighetsområde har lagutskottet inte i detta sammanhang behandlat denna synnerligen omtvistade sak.

Detaljerade anmärkningar

16 kap.

Om brott mot offentlig myndighet och allmän ordning

16 kap. 19 §. I paragrafen stadgas om straff för underlåtenhet att anmäla vissa grova brott. I detta sammanhang föreslås det bli stadgat att också underlåtenhet att anmäla ett grovt narkotikabrott är straffbart.

Förslaget har bekymrat dem som arbetar inom hälsovården. Uppmärksamhet har dels fästs vid risken för att det förtroendefulla vårdförhållandet mellan personalen och patienten äventyras och dels vid att hälsovårdspersonalen av rädsla för straff kan göra onödiga angivelser då den inte kan bedöma när det är fråga om ett grovt narkotikabrott.

Utskottet konstaterar att det föreslagna tilläget inte medför något nytt problem. De brott som redan nu omfattas av anmälningsskyldigheten kan medföra liknande situationer. Det är inte bekant att t.ex. läkarna i praktiken skulle ha haft svårigheter på grund av paragrafen. Det är klart att underlåtenheten att anmäla ett grovt brott bör vara uppsätlig för att ett straff skall kunna dömas ut.

47 kap.

Om narkotikabrott

Kapitlets ordningsnummer och ingressen. Efter den föreliggande propositionen har till riksdagen avlåtits regeringens proposition med förslag till det andra skedet i totalrevideringen av strafflagen (RP 94/1993 rd), där det bl.a. föreslås att till strafflagen skall fogas nya 47, 48 och 49 kap., varvid kapitlet om narkotikabrott blir 50 kap.

Till detta förfarande hänvisas också i motiveringen till propositionen.

Utskottet föreslår att den numrering som avses vara slutlig genast tas i bruk och att kapitlets ordningsnummer 47 ändras till 50. Den av utskottet föreslagna ändringen av numreringen bör också göras i ingressen.

50 (47) kap. 1 §. Narkotikabrott. Enligt paragrafens 3 punkt skall den dömas för narkotikabrott som olagligen säljer, förmedlar, till någon annan överlåter eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika.

I motiveringen till denna punkt behandlas risken för en läkare att i sitt arbete göra sig skyldig till spridning av narkotika. Motiveringen ger en skev bild av saken. I den noteras ej alls att tillsynen över läkarnas yrkesutövning har ordnats genom lagen genom utövning av läkaryrket (562/78) samt genom social- och hälsovårdsministeriets direktiv och ordination av läkemedel.

För att rätta till motiveringen anför utskottet följande.

Tillsynen över läkarnas yrkesutövning ankommer på rättsskyddscentralen för hälsovården och länsstyrelserna. Vid ordination av läkemedel som betraktas såsom narkotika och andra läkemedel som påverkar huvudsakligen det centrala nervsystemet bör läkarna iaktta särskild försiktighet för att förhindra eventuellt missbruk. En läkare bör tillförlitligt konstatera behovet av medicinering. Om en läkare är medveten om att en medicin används i berusningssyfte eller överläts vidare har han inte rätt att ordinera den. Det kan dock betraktas som korrekt utövning av läkaryrket om en patient som förbundit sig att underkasta sig avvänjningsvård ordinerar en läkemedelsdos som överstiger den föreskrivna när avsikten är att under övervakade förhållanden göra ett tidigare otyglat läkemedelsbruk planmässigt och stegvis minska läkemedelsdoserna.

En läkare är delaktig i olaglig spridning av narkotika om patienten inte genomgår vederbörlig avvänjningsvård och om läkaren ordinerar patienten läkemedel medveten om att de används i berusningssyfte. Som olaglig spridning av narkotika bör också betraktas det fall att en läkare ordinerar läkemedel som räknas som narkotika eller andra läkemedel som påverkar huvudsakligen det centrala nervsystemet medveten om att patienten överlåter dem vidare. När det i utövning av läkaryrket konstateras dylika omständigheter som äventyrar patientsäkerhe-

ten bör tillsynsmyndigheterna ofördröjligen underrättas om detta. Rättsskyddscentralen för hälsovården undersöker utövningen av läkaryrket och vidtar sådana åtgärder som patientsäkerheten kräver. Sådana är t.ex. begränsning av rätten att ordinera läkemedel och förlust av rätten att utöva läkaryrket. Om en läkare misstänks ha gjort sig skyldig till ett narkotikabrott överlämnar rättsskyddscentralen ärendet till polisen för undersökning.

50 (47) kap. 2 §. Grovt narkotikabrott. Den grova gärningsformen definieras genom en uttömmande listning av de fall där ett brott kan anses vara grovt. Dessutom krävs att brottet även bedömt som en helhet är grovt.

Utskottet konstaterar att stadgandet, där minimistraflet höjts jämfört med gällande lag, har avfattats med iakttagande av de principer som omfattats vid totalrevideringen av strafflagen. Därför räcker det inte i samtliga fall till för att en gärning skall klassificeras som grov att en av de i stadgandet nämnda kvalificeringsgrunderna uppfylls eftersom gärningen även bedömd som en helhet bör vara grov.

50 (47) kap. 4 §. Främjande av narkotikabrott. Paragrafens straffstadgande innehåller en *subsidiaritetssklausul* enligt vilken stadgandet om främjande av narkotikabrott åsidosätts om gärningen skall straffas som narkotikabrott eller grovt narkotikabrott.

Utskottet föreslår att subsidiaritetssklausulen analogt med 32 kap. 6 § strafflagen skall avfattas som följer: "... , om gärningen inte utgör *delaktighet i narkotikabrott eller grovt narkotikabrott, ...*".

I enlighet med syftet med regeringens proposition avses med delaktighet härvid i begreppet vida betydelse också medgärningsmannaskap.

50 (47) kap. 6 §. Förverkandepåföljd. Utgångspunkten i paragrafen är att förverkandepåföljd skall användas endast som en säkerhetsåtgärd. Konfiskation som har karaktär av straff och ansetts vara oskälig, skall slopas. Enligt förslaget skall narkotika, redskap som använts för begående av brott samt tillgångar som använts för att främja narkotikabrott dömas förverkade och dessutom skall den ekonomiska fördelen av brottet förverkas med stöd av generalklausulen i strafflagen.

Jämfört med gällande lagstiftning vore det en väsentlig förändring att värdet av narkotika inte längre kunde dömas förverkat. Detta skulle ha

till följd att värdet av narkotika som den åtalade själv använt eller överlåtit till någon annan utan vederlag inte skulle dömas förverkat till staten.

Flera sakkunniga har kritiserat förslaget att slopa värdekonfiskation eftersom brottslingarna därigenom behandlas olika beroende på i vilket skede brottet uppdagas. I en del sakkunnigutlåtanden har den omständigheten uppmärksamats att man vid revideringen av strafflagen inte konsekvent har frångått värdekonfiskation utan i kapitlet om regleringsbrott har möjligheten att konfiskera egendomens värde bibehållits (SL 46:10).

Enligt utskottets mening är det kriminalpolitiskt motiverat att bibehålla möjligheten att konfiskera värdet av narkotika när narkotika i syfte att undvika förverkandepåföljd har dolts eller förstörts. Utskottet föreslår att till paragrafens 1 mom. i detta syfte skall fogas ett stadgande som motsvarar 46 kap. 10 § strafflagen.

Utskottet betonar att värdekonfiskation gäller endast de situationer där ett ämne har förstörts eller dolts i syfte att undvika förverkandepåföljd. Avsikten är inte att nuvarande konfiskationspraxis, som har straffkaraktär och där också värdet av sålda eller använda ämnen konfiskeras, skall fortsätta.

Om två eller flera skall dömas att förverka värdet av samma egendom ådöms förverkandepåföljden dem solidariskt bl.a. med iakttagande av de allmänna rättsprinciper som anges i 46 kap. 10 § strafflagen.

50 (47) kap. 7 §. *Åtgärdseftergift.* I paragrafen finns ett särskilt stadgande om åtgärdseftergift. Enligt det får för bruk av narkotika och brott som har samband med bruk av narkotika eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna har varit ägnad att försvaga den allmänna laglydanden. Eftergift i fråga om åtal eller straff får även ske om gärningsmannen visar att han har sökt sig till vård som godkänts av social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Enligt propositionen har ett specialstadgande ansetts behövt eftersom de allmänna stadgandena om åtgärdseftergift i strafflagen under den tid som den gällande narkotikalagen varit i kraft just inte alls har använts vid olovligt bruk av

narkotika. Det är också enligt utskottets mening på sin plats att i strafflagens stadganden om narkotikabrott genom ett specialstadgande betona möjligheten till åtgärdseftergift. Stadgandet kommer inte att bli någon "eftergiftsautomatik", såsom en del sakkunniga fruktar, så länge åklagaren eller domaren vid stadgandets tillämpning från fall till fall bedömer situationen i dess helhet och prövar om åtgärdseftergift är motiverad eller inte.

Eftersom det i paragrafens motivering inte anges hur en person skall visa att han sökt sig vård, vad som avses med myndigheter inom social- och hälsovården och vad som avses med vård som godkänts av dem anför utskottet följande:

— Gärningsmannen bör visa att han sökt sig till vård genom ett vårdavtal. Vårdavtalet förpliktar inte vårdplatsen att utan klientens samtycke ge några som helst andra uppgifter om vårdförhållandet.

— Med godtagbar vård avses vårdtjänster inom social- och hälsovården som ordnats med eller får offentlig finansiering. Härvid är det möjligt att tillhandahålla mångsidiga och allmänt utnyttjade vårdtjänster inom social- och hälsovården samt vård på en läkares, psykologs eller psykoterapeuts privatmottagning.

— Det är inte ändamålsenligt att något särskilt godkännande utverkas för vården. Däremot är det på sin plats att social- och hälsovårdsministeriet meddelar närmare allmänna anvisningar om vad som kan betraktas som godtagbar vård.

Utskottet anser att det i paragrafen använda uttrycket "visar att han har sökt sig till vård" inte ger en tillräckligt klar föreställning om hur den berörde tänker förhålla sig till vården. Därför föreslår utskottet att slutet av paragrafen får följande ändrade lydelse: "... gärningsmannen visar att han har *förbundit sig att genomgå vård som godkänts av social- och hälsovårdsministeriet*".

På basis av det ovan anförda föreslår lagutskottet vördsamt

att lagförslaget skall godkännas sålydande:

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen 16 kap. 19 § 1 mom. och 32 kap. 4 §, sådana de lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt

fogas till 32 kap. 1 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 24 augusti 1990, ett nytt 2 mom. och till kapitlet en ny 6 a § samt till lagen ett nytt 50 kap. som följer:

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

19 §

(Såsom i regeringens proposition)

32 kap.

Om häleribrott

1, 4 och 6 a §§

(Såsom i regeringens proposition)

50 kap.

Om narkotikabrott

1—3 §§

(Såsom i regeringens proposition)

4 §

Främjande av narkotikabrott

Den som

1) för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika tillverkar, transporterar, överlåter eller förmedlar redskap, tillbehör eller ämnen med vetskap om deras användningssyfte, eller

2) genom att låna ut pengar eller genom annan finansiering främjar narkotikabrott eller förberedelse till narkotikabrott eller i 1 punkten nämnd verksamhet med vetskap om att finansieringen används för detta ändamål,

skall, om gärningen inte utgör *delaktighet i narkotikabrott eller grovt narkotikabrott*, för

främjande av narkotikabrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

5 §

(Såsom i regeringens proposition)

6 §

Förverkandepåföljd

Narkotika som har varit föremål för brott som avses i detta kapitel skall dömas förverkad till staten. *Om narkotika inte kan dömas förverkad till staten på grund av att den för undvikande av förverkandepåföljd har dolts eller förstörts kan gärningsmannen och den som är delaktig i brottet dömas att i stället för narkotikan förverka dess värde, antingen helt eller delvis.*

(2—4 mom. såsom i regeringens proposition)

7 §

Åtgärdseftergift

För bruk av narkotika och andra brott enligt detta kapitel som har samband med bruk av narkotika får, utöver vad förordningen om införande av strafflagen eller denna lag stadgar, eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna har varit ägnad att försvaga den allmänna laglydningen. Eftergift i fråga om åtal eller straff får även ske om gärningsmannen visar att han har *förbundit sig att genomgå vård* som godkänts av social- och hälsovårdsministeriet.

Ikraftträdelsestadgandet

(Såsom i regeringens proposition)

Helsingfors den 11 november 1993

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Lax, vice ordföranden Halonen samt medlemmarna Hassi (delvis), Håkämies, Komi,

Lehtinen, Luhtanen, Mäkelä, Mölsä, Polvi, Rossi (delvis), Savela, Suhola (delvis), Tykyläinen, Viljanen och Vuoristo.

Reservationer

I

Inom en ganska snar framtid kommer det finländska samhället att konfronteras med narkotikaproblematiken på ett helt annat sätt och på ett helt annat plan än nu. Hittills har vi varit ganska skonade från narkotika. Den har varit ett marginellt problem.

Eftersom "land skall med lag byggas" måste lagstiftaren förutse situationen och ordna lagstiftningen innan vi i en okontrollerad situation blir tvungna att justera lagstiftningen i efterhand.

Narkotikan är en fråga av den kalibern att det — måhända med undantag från den normala lagskrivningsprincipen — är bäst att skriva in lagstiftarens vilja så klart som möjligt i lagparagraferna.

Lagskrivningsprincipen kan uttryckas så här: De strängare straffen måste gälla rätt "objekt". Vi anser det vara riktigt att regeringens proposition innefattar grovt narkotikabrott. Påföljden är i samtliga fall fängelsestraff. När det gäller egentliga narkotikabrott bör man skilja på å ena sidan tillverkning, import, försäljning och innehav av narkotika för dessa syften och å andra sidan på bruk av narkotika. De strängare straffen bör främst gälla de förstnämnda gärningarna, men också narkotikabruk i experimentsyfte bör ingå i paragrafen om narkotikabrott. Däremot bör påföljden i enlighet med domarreglerna vara "mild" med hård hand för "allt straff bör vara till förbättring". Polisen (och t.ex. också ordningsmännen på ungdomsfestivaler) bör ha rätt att ingripa i den andan. De har till exempel rätt till kroppsvsitation.

Vi anser att utformningen av paragraferna i propositionen inte har denna konsekvens, utan att lagen kommer att tolkas mycket milt, och det kommer att ge ytterligare problem i narkotika-

sammanhang. Gärningsformerna bedöms enligt samma straffskala och de ändrar inte straffmättningspraxis.

Om däremot narkotikabruk tas in som ett lindrigt brott i en särskild paragraf om illegalt bruk får saken alltför stor betydelse och den strängare paragrafen om narkotikabrott faller i skuggan av paragrafen om narkotikabruk. Trots detta är det tillverkningen etc. som måste åtgärdas med hård hand i förväg.

Vi föreslår

att 50 kap. 1 § i lagförslaget skall godkännas sålydande:

1 §

Narkotikabrott

Den som olagligen

1) tillverkar eller försöker tillverka narkotika eller odlar opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika,

2) för eller försöker föra narkotika in i eller ut ur landet eller transporterar eller låter transportera narkotika,

3) säljer, förmedlar, till någon annan överlåter eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika, eller

4) *innehar narkotika i det syfte som nämns i 1—3 punkten,*

skall för narkotikabrott dömas till böter eller fängelse i högst tre år.

Den som olagligen använder narkotika, innehavar narkotika för att använda den eller försöker förvärva narkotika skall likaså för narkotikabrott dömas till böter eller fängelse i högst ett år. (Nytt 2 mom.)

Helsingfors den 11 november 1993

Raimo Vuoristo

Leena Luhtanen

II

Vi omfattar i övrigt tankegångarna i rdm. Vuoristos och rdm. Luhtanens reservation, men anser att klassificeringen av narkotikabrott hade kunnat göras enligt det som den s.k. professorsgruppen har föreslagit inom justitieministeriets straffrättsprojekt. Tyvärr har regeringen ända sedan betänkandet offentliggjordes haft en attityd som givit fel signal om målsättningen med reformen. Trots det bör tankegångarna kunna tas upp på nytt när totalreformen av strafflagen sammanfattas.

I förhoppning om att ändringen blir temporär anser vi att det räcker till med att straffskalan för grova narkotikabrott skärps på det sätt som regeringen föreslår och att straffskalan för narkotikabruk lindras i enlighet med domstolarnas nuvarande praxis.

På grundval av det ovanstående föreslår vi

att lagförslaget godkänns sålydande:

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen 16 kap. 19 § 1 mom. och 32 kap. 4 §, sådana de lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt
fogas till 32 kap. 1 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 24 augusti 1990, ett nytt 2 mom. och till kapitlet en ny 6 a § samt till lagen ett nytt 50 kap. som följer:

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

19 §

(Såsom i utskottets betänkande)

32 kap.

Om häleribrott

1, 4 och 6 a §§

(Såsom i utskottets betänkande)

50 kap.

Om narkotikabrott

1 §

Narkotikabrott

Den som olagligen

1) tillverkar eller försöker tillverka narkotika eller odlar opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika,

2) för eller försöker föra narkotika in i eller ut ur landet eller transporterar eller låter transportera narkotika,

3) säljer, förmedlar, till någon annan överlåter

eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika eller

4) innehar eller försöker anskaffa (*utesl.*) narkotika,

skall för *narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

2 §

Grovt narkotikabrott

(Såsom i utskottets betänkande)

3 § (*ny*)

Olagligt narkotikabruk

Den som olagligen brukar narkotika skall för olagligt narkotikabruk dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 (3) §

Förberedelse till narkotikabrott

Den som för att begå ett *narkotikabrott* tillverkar, i landet inför, anskaffar eller tar emot redskap, tillbehör eller ämnen som lämpar sig för att begå sådana brott, skall för *förberedelse till narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

5 och 6 §§

(Såsom 4 och 5 §§ i utskottets betänkande)

7 (6) §

Förverkandepåföljd

(1 mom. såsom i utskottets betänkande)

Förverkade skall också dömas

1) redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som nämns i detta kapitel eller vilka anskaffats för detta ändamål och

2) tillgångar som avses i 5 § 2 punkten, även om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt

narkotikabrott; finansären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt kan dömas att förverka tillgångarna.

(3 och 4 mom. såsom i utskottets betänkande)

8 §

(Såsom 7 § i utskottets betänkande)

Ikraftträdelsestadgandet

(Såsom i utskottets betänkande)

Helsingfors den 11 november 1993

Tarja Halonen

Iivo Polvi

III

Vad gäller paragraferna omfattar jag förslagen i den andra reservationen.

Utöver det som sägs i den andra reservationen vill jag motivera mitt ställningstagande på följande sätt:

Straffskalan för narkotikabruk har varit den största tvistefrågan vid behandlingen av den föreslagna lagändringen. Det är i och för sig omtvistat om narkotikaproblemet kan minskas genom att narkotikabruk blir straffbart, för det att ett visst beteende är straffbart leder alltid till andra problem, precis som när det gäller alkohol. Vidare kan det ifrågasättas hur vettigt det är att belägga en gärning som riktar sig mot individen själv med straff.

Jag anser dock att den stora allmänheten hade fått fel signal om narkotikabruk inte alls vore straffbart. Därför var jag beredd att godkänna ett skäligt straff för narkotikabruk.

Regeringen och majoriteten av utskottsmedlemmarna stannade för att straffskalan för narkotikabruk skall bibehållas oförändrad enligt gällande lag, dvs. att straffet är fängelse i högst två år. Jag anser att straffskalan borde ha följt gällande praxis vid domstolarna, nämligen att

det vid enbart bruk av narkotika utdöms böter, om åtal eller dom inte helt efterges. Regeringens och utskottsmajoritetens ståndpunkt ger domstolarna alltför stor makt att döma ut strängare straff helt i motsats till det som var syftet med lagen.

För jämförelsens skull kan nämnas att samma minister i samma regering i andra fasen av totalreformen av strafflagen föreslår fängelse i två år som maximistraff för dödsvållande. Jag menar att det är helt orimligt att i detta avseende jämställa narkotikabruk med dödsvållande.

Jag anser vidare det vara olyckligt att narkotikabruk och försäljning av narkotika kopplats samman till en gärning och är lika klandervärda och har samma straffskala. Jag anser att straffet för narkotikabruk bör vara klart mildare än för försäljning av narkotika.

Maximistraffet på två år har motiverats med att polisen därigenom har rätt att tillämpa vissa förundersökningsmetoder, bland annat husrannsakan och kroppsvisitation. Samma mål hade också kunnat nås genom ett specialstadgande i tvångsmedelslagen på det sätt som den arbetsgrupp som beredde lagförslaget föreslog.

Helsingfors den 11 november 1993

Satu Hassi

